

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ДФ 58.053.023
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.053.023 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, прийняла рішення про присудження наукового ступеня доктора філософії **Білан Наталії Миколаївні** з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 015 «Професійна освіта» на підставі публічного захисту дисертації «Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій».

Білан Наталія Миколаївна, 1983 року народження, громадянка України, освіта вища, закінчила Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка у 2005 р. та отримала диплом спеціаліста за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (німецька)».

З вересня 2005 року і дотепер працює у Відокремленому підрозділі Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут» на посаді старшого викладача кафедри гуманітарної освіти і туризму. У 2008 році здобула кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача німецької мови та літератури в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка. З вересня 2018 р. по серпень 2022 року навчалася в аспірантурі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, виконувала усі вимоги освітньо-наукової програми з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 015 «Професійна освіта».

Результати дослідження висвітлено в 23 наукових публікаціях здобувачки, серед яких 17 одноосібних. Із зазначених праць, які відображають основні результати наукової діяльності, 1 публікація у наукових виданнях, включених до наукометричної бази Scopus, 14 публікацій апробаційного характеру, 2 праці, що додатково відображають результати дисертації. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії:

Статті у періодичних наукових виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Scopus:

1. Horbatiuk R. M., Bilan N. M., Sitkar O. A., Tymoshchuk O. S. The formation of educational environment in foreign language training of energy engineering students by means of project technology. *Journal of Physics : Conference Series*, IOP Publishing. 2021. Vol. 1840. P. 012047. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012047> (Scopus).

Статті у наукових виданнях України категорії «Б»:

1. Горбатюк Р. М., Білан Н. М. Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: «Планер», 2018. Вип. 52. С. 272–276.

2. Білан Н. М. Іноземна мова як засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців енергетичної галузі. *Зб. наук. праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. Хмельницький, 2018. № 3 (14). С. 22–33.

3. Білан Н. М. Дослідження мотиваційної сфери майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземної мови. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології. Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний вищий навчальний заклад імені Григорія Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький : СКД, 2019. Вип. 10. С. 9–24. DOI: <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2019-10-9-24>.

4. Горбатюк Р. М., Білан Н. М. Дефінітивно-структурна характеристика іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка*. 2021. Вип. 11 (21). С. 3–18. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-11\(21\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0255-11(21)-07).

5. Білан Н. М. Експериментальна перевірка ефективності проєктної технології як засобу формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології. Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний вищий навчальний заклад імені Григорія Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький: СКД, 2021. Вип. 13. С. 9–25. DOI: <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2021-13-9-25>.

Статті в інших наукових виданнях:

1. Bilan N. Zur Frage der fremdsprachlichen Ausbildung der Magister der energetischen Fachrichtungen an den technischen Hochschulen der Ukraine. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2019. Vol. 7, Issue 1. DOI: <https://doi.org/10.32919/uesit.2019.01.01>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Білан Н. М. Специфіка вивчення іноземної мови студентами-енергетиками в процесі фахової підготовки. *Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення викладання та оцінювання мов* : матеріали VIII Міжнар. наук.-метод. конф., м. Одеса, 5-6 жовт. 2017 р. Одеса, 2017. С. 189–194.

2. Білан Н. М. Роль іноземної мови у формуванні сучасних інженерів енергетичної галузі. *Соціально-економічний розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Бережани, 19-20 квіт. 2018 р. Бережани, 2018. С. 420–421.

3. Білан Н. М. Професійна іншомовна підготовка майбутніх інженерів-енергетиків у технічних університетах України. *Імперативи розвитку*

громадянського суспільства у забезпеченні національної конкурентоспроможності : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Батумі, 13-14 груд. 2018 р. Батумі, 2018. С. 279–281.

4. Білан Н. М. Використання проектних технологій в іншомовній підготовці майбутніх інженерів-енергетиків. *Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Вінниця, 28-29 берез. 2019 р. Вінниця, 2019. С. 8–10.

5. Білан Н. М. Особливості професійної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у контексті європейських вимог. *Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 25 квіт. 2019 р. Дніпро, 2019. С. 55–58.

6. Bilan N. Kompetenzansatz in der Berufsausbildung zukünftiger Ingenieur-Energetiker. *Наука і освіта в інтелектуально-інноваційному розвитку суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Бережани, 16-17 трав. 2019 р. Бережани, 2019. С. 344–345.

7. Білан Н. М. Самостійна робота як невід'ємна складова іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у технічних ЗВО. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 22 листоп. 2019 р. Ужгород, 2019. С. 43–45.

8. Білан Н. М. Формування особистісно-професійних якостей майбутніх інженерів-енергетиків засобами навчальних проектів у процесі іншомовної підготовки. *Менеджмент знань, економіка і право* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Батумі, 5-6 груд. 2019 р. Батумі, 2019. С. 102–104.

9. Білан Н. М. Іншомовно-професійні засади підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у контексті вивчення метамови спеціальності. *Освіта та наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 27-28 берез. 2020 р. Дніпро, 2020. С. 67–69.

10. Горбатюк Р. М., Білан Н. М. Навчальні проекти з іноземної мови як засіб формування фахового діапазону майбутніх інженерів-енергетиків. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Бердянськ, 26-27 листоп. 2020 р. Бердянськ, 2020. С. 33–35.

11. Горбатюк Р. М., Білан Н. М. Проектна робота як форма організації іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків. *Topical issues of modern science and education* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Талінн, 11-13 берез. 2021 р. Талінн, 2021. С. 129–131.

12. Горбатюк Р. М., Білан Н. М. Формування мотивації майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземної мови засобами проектної технології. *Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 25-26 берез. 2021 р. Вінниця, 2021. С. 53–55.

13. Білан Н. М. Особливості іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків в умовах інноваційного розвитку технічних ЗВО.

Multidisciplinary academic research and innovation : матеріали XXVII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Амстердам, 25-28 трав. 2021 р. Амстердам, 2021. С. 383–385.

14. Білан Н. М. Проектна методика формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Переяслав, 3 груд. 2021 р. Переяслав, 2021. С. 28–29.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Білан Н. М. *Berufsbezogenes Deutsch für Energetikstudenten* : навчально-методичний посібник з німецької мови за професійним спрямуванням для здобувачів енергетичних спеціальностей. Бережани: ВІКТ ВП НУБіП України «БАТІ», 2018. 132 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1NyARO1RIQ7B1Wl40AiSOGGyJRD7X9Oj/view?usp=sharing>.

2. Білан Н. М. *Deutschlernen in der Projektarbeit* : збірник проектних завдань з німецької мови для здобувачів енергетичних спеціальностей. Бережани: ВІКТ ВП НУБіП України «БАТІ», 2020. 100 с. URL: https://drive.google.com/file/d/13BwMUpv_obFIXFQxWd5VOhKicsaboMji/view?usp=sharing

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. **Задорожна Ірина Павлівна** – доктор педагогічних наук, проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

2. **Дембіцька Софія Віталіївна** – доктор педагогічних наук, професор кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки Вінницького національного технічного університету. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) Вивчення стану проблеми іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків в педагогічній теорії та практиці дозволило авторці виявити низку суперечностей (між наявною системою професійної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків і сучасними вимогами до володіння ними іноземною мовою; потребою у формуванні іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти галузі знань 14 «Електрична інженерія» та відсутністю науково обґрунтованої технології означеного процесу; можливістю застосування проектних технологій під час формування іншомовної компетентності та відсутністю методики організації освітнього процесу за означеними інноваційними технологіями; необхідністю підвищити мотивацію щодо вивчення іноземної мови та пошуком ефективних заохочувальних засобів; наявністю значного обсягу фахової літератури іноземною мовою і неготовністю самостійно її опрацювати), що негативно впливають на якість формування іншомовної компетентності. З огляду на це

потребує пояснення, чи вдалося дисертантці розв'язати ці суперечності під час дослідно-експериментальної роботи, оскільки у висновках зазначений момент не відображено.

2) У роботі підкреслюється важливість мотивації у формуванні іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. Дисертантка зазначає, що «магістранти, які мають схильність до вивчення технічних дисциплін і відчувають невпевненість у можливості засвоїти іноземну мову на достатньому рівні, за високої мотивації здатні досягнути значних результатів та успішно оперувати метамовою спеціальністю. Мотивація є сильнішою, ніж внутрішній потенціал особистості та здатна розширити його набутими якостями» (с. 110). Для формування позитивної мотивації майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземної мови в освітній процес іншомовної підготовки магістрантів Білан Н. М. впроваджено автентичні тексти, відеоматеріали, інтерактивний курс «Nicos Weg» та розроблені на їх основі проєктні завдання. Вважаємо, що дисертація виграла у разі визначення авторкою критеріїв відбору мотиваційно-навчальних матеріалів на основі відповідного аналізу.

3) На с. 122 дисертантка зазначає, що дослідницьку роботу магістрантів з іноземної мови доцільно здійснювати шляхом виконання лінгвістичних, країнознавчих та професійно орієнтованих проєктів. У додатку М наведена їх загальна характеристика із зазначенням тематики, форм виконання, способів представлення (с. 290). Наголошуючи на необхідності наукової складової у професійній підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, на нашу думку, запропоновані Білан Н. М. типи проєктів, доцільно розширити науковими проєктами відповідно до тематики магістерських робіт.

4) Заслуговує на увагу спроектоване авторкою інформаційно-комунікативне освітнє середовище іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків, яке функціонує за п'ятьма рівнями. Вважаємо, що було б доцільно більш детально схарактеризувати складові інформаційно-ресурсного рівня, зокрема електронний курс Moodle з інтегрованим додатком – інтерактивним контентом Learning Apps.

5) Високо оцінюючи результати наукового дослідження в теоретичному та практичному аспектах, вважаємо, що робота тільки б виграла, якби дисертантка присвятила окремий підрозділ розробці методичних рекомендацій для формування іншомовної компетентності здобувачів інших технічних спеціальностей засобами проєктних технологій.

3. Мукан Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка». Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) У першому розділі дисертації авторка подає результати аналізу сучасного стану іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків в теорії і практиці. На наш погляд, разом із характеристикою досвіду технічних закладів вищої освіти щодо використання потенціалу лінгафонних кабінетів, що надають змогу «створити природне іншомовне середовище» (автор – Білан Н.), варто було б глибше охарактеризувати програмне забезпечення, яке

використовували учасники освітнього процесу у період карантину, спричиненого пандемією Covid-19.

2) У другому розділі, характеризуючи другу педагогічну умову – впровадження проєктних технологій навчання в іншомовну підготовку здобувачів вищої освіти, авторка подає визначення та аналізує проєктні технології з перспективи їх використання в іншомовній підготовці майбутніх інженерів-енергетиків. На наш погляд, варто було розпочати із класифікації проєктів та охарактеризувати авторські напрацювання більш детально, описавши який це проєкт: коротко- чи довгостроковий, характер координування проєкту, предметно-змістовий характер, його структуру тощо.

3) У третьому розділі представлена характеристика особливостей організації та методики експериментального педагогічного дослідження. Зокрема йдеться про діагностику формування мотиваційного, комунікативного, професійного, проєктувально-результативного компонентів за різноманітними критеріями. Робота тільки виграла б, якби авторка більш детально представила можливості використання потенціалу самооцінювання та взаємооцінювання здобувачів освіти у процесі визначення рівня сформованості визначених компонентів.

4) Заслуговують на увагу опрацьовані іншомовні джерела та висвітлення результатів дисертаційного дослідження авторки у міжнародних виданнях, що, зокрема, індексуються у наукометричній базі даних Scopus. Вважаємо, що робота тільки б виграла, якби дисертантка присвятила один із підрозділів висвітленню проблеми дослідження з перспективи міжнародного освітнього простору.

5) Аналіз дисертаційної роботи свідчить, що результати виконаного дослідження є цінними для теорії і практики сучасної освіти, а відтак рекомендуємо авторці обміркувати можливість публікації словника та монографічного видання за результатами рецензованої розвідки

4. Тадєєва Марія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов Національного університету водного господарства і природокористування. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) У першому розділі дисертації, аналізуючи сучасний стан іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків, дисертантка визначає спрямованість практичних занять та позааудиторної роботи з іноземної мови на досягнення навчальної, розвивальної, загальноосвітньої та культурно-виховної мети (с. 72). На наш погляд, комплекс означених цілей варто було б розширити науковим аспектом, зважаючи на особливості професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у технічних університетах.

2) Характеризуючи першу педагогічну умову – формування позитивної мотивації майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземних мов у процесі професійної підготовки (с. 109), дисертантка зазначає, що реалізацію означеного процесу забезпечують методи комунікативної атаки, долання перешкод, делегування, закріплення позитивного враження. Вважаємо, що детальну характеристику виокремлених методів доречно було б розширити

прикладами їх практичного застосування у формуванні іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій.

3) У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків» для статистичного аналізу отриманих показників, дисертантка обмежується лише непараметричним критерієм Пірсона χ^2 . Вважаємо, що для визначення рівнів сформованості іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти у кількісному відношенні важливе значення має різностороння діагностика стану досліджуваного феномена. У цьому контексті, на нашу думку, доцільно використовувати різні методи математичної статистики для якісного аналізу результатів дослідження, їх кількісного зіставлення та встановлення достовірності експериментальних даних.

4) Проєктна робота магістрантів з іноземної мови, з позицій Білан Н. М., охоплює три етапи: організаційно-підготовчий, виконавчий, підсумковий. У додатку Н авторка конкретизує дії, характерні для кожного із зазначених етапів (с. 292). Вважаємо, що таке виокремлення носить узагальнювальний характер і потребує більш деталізованого розмежування, зокрема було б ефективніше, якби виконання навчального проєкту здійснювалося у контексті підготовчого, пошукового, аналітичного, презентаційного та завершального етапів. На нашу думку, дотримання запропонованого алгоритму сприятиме формуванню та автоматизації проєктних навичок, здатності та готовності майбутніх інженерів-енергетиків виконувати навчальні проєкти на будь-яку тематику з використанням автентичних матеріалів.

5) Схвально оцінюючи розроблену дисертанткою структурно-функціональну модель формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків та її ґрунтовну характеристику, на нашу думку, в умовах сьогодення робота тільки б виграла, якби авторка розширила компонентний склад змістово-процесуального блоку дистанційними технологіями навчання.

5. Клименко Анатолій Олегович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1) Вважаємо, що більш детального опису потребує рис. 1.4 «Структура іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у технічних університетах» (с. 87), на якому здобувачка відобразила форми організації вивчення іноземної мови здобувачами галузі знань 14 «Електрична інженерія», прогнозовані рівні володіння іншомовними знаннями.

2) На с. 178 дисертантка зазначає, що «в якості стимулювального засобу формування позитивних мотивів до вивчення іноземної мови в освітній процес іншомовної підготовки впроваджено інтерактивний курс «Nicos Weg» (<https://learngerman.dw.com/ru/overview>)». Навчальний матеріал подається у вигляді фільму та структурований за рівнями володіння німецькою мовою, що

дозволяє майбутнім інженерам-енергетикам поетапно адаптуватися в іншомовному середовищі, сприймати й розуміти автентичну інформацію не відчуваючи труднощів». На наш погляд, уточнення потребує опис процедури відбору автентичного відеоматеріалу.

3) Дисертацію підсилив би глибший аналіз таблиці 3.3 «Характер проєктної роботи майбутніх інженерів-енергетиків іноземною мовою на професійно орієнтовану тематику», що представляє ключові елементи виконання проєктного завдання «Службове відрядження на закордонне енергетичне підприємство з виробництва енергозберігаючого обладнання», за результатами якого аспірантка визначала рівень сформованості професійного компонента іншомовної компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

4) У додатку Ф дисертантка подає окремі фрагменти навчальних проєктів, авторами яких є вибіркові учасники педагогічного експерименту. Вважаємо, що практична частина роботи значно б виграла, якби Білан Н. М. упорядкувала збірник проєктних робіт здобувачів ОС «Магістр» галузі знань 14 «Електрична інженерія» відповідно до тематичних рубрик каталогу проєктних завдань – «Хто знає дві мови, той двічі людина», «Країнознавство», «Метамова спеціальності».

5) З урахуванням активної участі дисертантки у міжнародних конференціях та наявної фахової філологічної освіти, варто було б, на наш погляд, ширше висвітлити зарубіжний досвід формування іншомовної компетентності майбутніх енергетиків, що особливо актуально у контексті прагнень інтеграції української освіти до європейського освітнього простору.

Результати відкритого голосування:

«за» – 5,

«проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Білан Наталії Миколаївні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями).

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Ірина ЗАДОРЖНА